

Alleen nog maar herinneringen

Een kroniek 1958-1961

Jacob van Ewijk

Alleen nog maar herinneringen

Een kroniek 1958-1961

2019 Brave New Books

*Voor Kiki en Hanne
mijn bron van vreugde en geluk*

Auteur: J. van Ewijk
Coverdesign: J. van Ewijk
ISBN: 9789402194838
© J. van Ewijk

Een

Vanmorgen ben ik, voor het eerst sinds jaren, weer in D. geweest. Vaak was ik daar in mijn gedachten en dikwijls had ik de neiging ernaar toe te gaan! Door allerlei omstandigheden, maar vooral twijfel over de zin ervan, was er tot nu toe niets van gekomen. Vanmorgen heb ik uiteindelijk de knoop doorgehakt en ben naar D. gereden.

Vanuit de auto, die ik achter het kleine station had geparkeerd, heb ik een tijd naar aankomende en vertrekkende treinen, naar wachtende en in- en uitstappende mensen gekeken! En terwijl ik dat deed, mijmerde ik voor mij heen en dacht aan de dag, dat ik hier de eerste keer aankwam, uitstapte, om mij heen keek en Nadine, op een tiental meters afstand zag staan. Daar, op het perron of aan de voorkant van het station, wachtte zij op mij! Vanaf hier vertrok ik ook altijd weer! En als de trein zich in beweging zette, zwaaide ik, hangend uit het coupéraampje, naar de langzaam uit het zicht verdwijnende gestalte. En ik herinnerde mij de laatste keer dat ik daar alleen stond, wachtend op de trein, instapte en vertrok. En sinds die dag haar niet meer zag, noch ooit van haar hoorde.

Het is lente! Kleine, tere, lichtgroene blaadjes sieren al enkele dagen bomen en struiken, bloemen verschijnen overal, vogels zingen verleidelijk.

Zij was altijd zo blij als het weer lente was. Blij dat de grauwe, grijze, donkere tijd voorbij was. Dat alles weer kleur kreeg. De zon elke dag wat vroeger opkwam, wat hoger steeg en er wat langer over deed voordat hij weer achter de horizon verdween.

Als ik naar de voorkant van het station loop en om mij heen kijk, is het alsof al die jaren niet voorbij zijn gegaan en nog alles is

zoals het lang geleden was. Direct zal ze aan komen lopen, naar mij zwaaien, naar mij glimlachen, wij zullen elkaar omhelzen, en alles zal weer zijn zoals toen!

Hand in hand liepen wij naar haar ouderlijk huis, pratend over wat de voorbije week of weken gebeurd was, plannen makend voor de komende dag of dagen.

Ik houd mij voor dat ik realistisch moet zijn, dat zij, zo zij nog leeft, oud geworden is en misschien niet eens meer weet wie ik ben of wie ik was.

Ik kijk naar mensen die hier en daar lopen en denk dat de meeste van hen toen niet eens bestonden. Zou zij nog wel eens hier komen om vrienden of kennissen te bezoeken, of zomaar, om nog eens te zijn in de plaats waar ze vroeger een aantal jaren woonde?

Tientallen jaren gingen voorbij, tientallen jaren zag ik haar niet, en zoveel is er in die tijd gebeurd en nu, na al die jaren, ben ik weer hier!

Vaag herinner ik mij de winkelstraat waar ik loop, 'n voetgangerszone is het geworden. Hier liepen wij! Hier liepen wij samen, dicht bij elkaar, met ons hoofd in de wolken!

Bij een bakker wachten enkele mensen op hun beurt, wat verderop staat een man bij een bankautomaat, een vrouw loopt met een tas vol boodschappen. Ik zie mijzelf in de weerspiegeling van een etalageruit en denk aan de tand des tijds. Een meisje en een jongen staan voor een winkel. Zij wijst hem iets aan en zegt wat tegen hem, hij knikt een paar keer, daarna lopen zij verder. Zouden zij over vijftig, zestig jaar nog weleens aan elkaar denken, nog weten wie zij of hij was, nog samen zijn? Aan het einde van de straat ga ik linksaf en zie een al wat oudere man die in zijn tuin aan het werk is. Ik loop voorbij een klein grasveld, met hier en daar madeliefjes en paardenbloemen. Aan weerskanten van het veldje staan jaren vijftig huizen. Ik herinner mij dat wij eens hier 's avonds liepen, op weg naar de bioscoop, de enige bioscoop ter plaatse. We gingen de film "All about Eve," met Bette Davis in de hoofdrol zien. Veel meer kan ik mij van dat moment in mijn leven niet herinneren. Wel is mij dus

bijgebleven dit grasveldje, de titel van de film en de naam van de hoofdrolspeelster! Hoe vreemd toch selecteert het geheugen!

Het is stil, af en toe rijdt een auto voorbij, maar verder is het stil. Ik loop door en kom bij het kruispunt waar de straat, waar zij woonde, begint. Ik blijf 'n moment staan, kijk om me heen, dan steek ik over en loop de straat in.

Even later sta ik voor het huis. Hoe dikwijls niet, gedurende al die jaren, was ik hier in mijn gedachten! Hoe vaak niet belde ik eraan in mijn dromen en werd de deur glimlachend door haar geopend! En nu sta ik hier, hier woonde zij. Ik kijk omhoog naar het raam van haar kamer. Vaak zaten wij daar samen en liet zij mij foto's zien van zichzelf als kind, van het huis waar zij woonde, van de school die zij bezocht, van haar familie, van kinderen waarmee zij speelde. En zij vertelde mij over het land ver weg. Over het kamp, over de Bersiap periode, over de militaire acties daarna, en de lange reis met de boot naar het land dat zij alleen kende uit boeken en verhalen van haar ouders. En wij praatten er over onze toekomst, waar wij zouden wonen, de kinderen die wij zouden krijgen, de reis die wij eens samen zouden maken naar het land van haar jeugd!

Omhoogkijkend naar het raam sta ik daar alsof ik wacht totdat zij het openmaakt en met een glimlach op haar gezicht naar mij roept dat ze naar beneden komt om de voordeur voor mij te openen.

Er is niemand thuis, denk ik, het is er zó stil. Ik loop naar de voordeur en bel aan.

Zou zij zich mij nog wel herinneren na al die jaren? Zou er nog weleens een glimlach van genegenheid op haar gezicht verschijnen als zij aan mij denkt?

Ik bel opnieuw aan, hoewel ik al niet meer verwacht dat de deur geopend zal worden.

Even later hoor ik iemand roepen dat er niemand thuis is. Ik schrik. Als ik omkijk, zie ik aan de andere kant van de straat een vrouw met een kinderwagen staan.

'Er is niemand thuis', zegt ze nogmaals, terwijl ze met haar hoofd schudt.

Ik steek de straat over, loop op haar toe en vraag of de familie M. nog altijd op nummer zes woont. Ze kan mij geen antwoord geven, zegt ze. Ze woont pas sinds kort in de straat en kent de burens ook nog niet allemaal bij naam.

‘Indische Nederlanders,’ zeg ik.

‘Nee, nee, daar wonen geen Indische mensen, gewone Nederlanders zijn het. Het zijn nog jonge mensen met kinderen.’ Ze verwijst mij naar een dame, die een paar huizen verder woont en die mij waarschijnlijk wél wat meer informatie kan geven over de familie M.

Ik bel aan bij het huis dat mij aangewezen is en even later doet een oude dame open. Ze kijkt mij even aan en vraagt dan waarmee zij mij van dienst kan zijn.

Ik vertel haar dat ik op zoek ben naar de familie M. en in het bijzonder naar Nadine, een van de dochters.

‘Indische Nederlanders,’ voeg ik eraan toe.

‘De familie woonde aan de andere kant van de straat op nummer zes.’

‘De familie M! Oh ... dat is al zó lang geleden, maar ik kan het mij nog wel enigszins herinneren. Mevrouw M.! Ik had nooit echt contact met haar en heb ook geen van haar kinderen gekend, waarschijnlijk waren die toen het huis al uit. We groetten wel als we elkaar zagen. Maar echt contact heb ik nooit met die dame of die familie gehad. Het is allemaal heel erg vaag nog. Ik geloof dat mevrouw M. later naar het bejaardentehuis is gegaan en daar ook is overleden.’

Ik vraag haar sinds wanneer zij in deze straat woont.

‘Het was eind jaren zestig, dat wij hier zijn komen wonen. Mijn man had hier een baan gekregen als leraar aan de middelbare school, zodoende. Onze kinderen waren toen nog klein.’

Nee, het lijkt mij onwaarschijnlijk dat zij Nadine gekend heeft, denk ik, eind jaren zestig, dat is tien jaar na de breuk tussen Nadine en mij. Zij woonde toen, zeer waarschijnlijk, al niet meer hier.

Ik loop nog wat rond in de buurt, kom nog een keer langs het huis waar zij woonde en kijk weer omhoog naar het raam van

haar kamer. Ik zit een tijdje op een bank in een naburig park in de lentezon, luister naar zingende vogels en kijk naar een paar spelende kinderen. Het komt in mij op dat ze mij misschien in het bejaardentehuis verder kunnen helpen en ik besluit opnieuw bij de oude dame aan te bellen. Als ze de deur opent en mij ziet, kijkt ze verbaasd. Ik verontschuldig mij en vraag haar of ze mij kan vertellen waar het bejaardentehuis, waar mevrouw M. woonde, zich bevindt.

‘Dat staat er al lang niet meer,’ zegt ze, ‘dat is een jaar of twintig geleden gesloopt.’

Als ik later terugloop naar het station drink ik op een terras, tegenover de grote kerk, een kop koffie en kijk naar voorbijlopende mensen. Aan het tafeltje naast mij zit een nog jonge vrouw met twee kinderen. Zij drinkt thee en de kinderen likken aan een ijsje. Herhaaldelijk veegt zij met een zakdoek een van de mondjes af, ondertussen mopperend dat zij niet zo moeten knoeien. Een van de kinderen laat het ijsje vallen en begint te huilen. De moeder raapt het op, draait er een servet omheen en legt het in de, op het tafeltje staande, asbak. De inmiddels toegesnelde kelner vraagt of hij een ander ijsje zal brengen.

Twijfel overvalt mij als ik naar huis rijd. Wat heeft dit alles voor zin vraag ik mij af? Wat zou ik haar moeten zeggen? Aangenomen dat ik haar zou ontmoeten! Dat ik nog vaak, heel vaak, aan haar gedacht heb, dat ik haar nooit vergeten ben?

De zon is verdwenen achter donkere wolken en het ziet er dreigend uit. De eerste druppels slaan tegen de voorruit en binnen enkele ogenblikken stortregent het. Het zicht dat ik heb is nog maar miniem en zo gauw ik kan, zet ik de auto op een veilige plaats langs de weg en wacht het einde van het noodweer af.

Ik moet het ook zó snel niet opgeven, denk ik, als de bui voorbij is en ik weer verder rijd. Ik zou een paar oproepen kunnen plaatsen op facebook. Ook zou ik de afdeling bevolking van het gemeentehuis in D. kunnen bellen en vragen of zij mij kunnen vertellen waarheen Nadine vertrokken is toen zij D. verliet. De

kans is groot natuurlijk dat zij beginnen over privacy en zeggen dat zij mij helaas niet kunnen helpen.

's Avonds als ik thuis ben, op de bank lig en mij probeer te concentreren op het boek dat ik aan het lezen ben, denk ik weer aan Nadine. Hoe zou zij er nu uitzien? Zou zij mij nog herkennen?

's Nachts word ik schreeuwend van angst wakker. Ik droomde dat ik op bed lag en aangevallen werd door twee op honden lijkende dieren die veel weg hadden van Tasmaanse Duivels. Ik was als verlamd, kon mij niet bewegen, hoe ik het ook probeerde. Zij renden om en over mij heen, grommend hun tanden tonend.

Ik kan de slaap niet meer vatten, zet de radio aan, luister naar muziek, val na verloop van tijd toch nog in slaap en word tegen zes uur wakker. De radio staat nog aan. Ik hoor de omroeper aankondigen dat binnen enkele ogenblikken het nieuws zal volgen en sta dan op. Ik drink een kop thee, eet een snee brood, trek trainingskleren aan en fiets naar het bos om er 'n uurtje te trimmen. De eerste zonnestralen vallen op en tussen de bomen. Er zijn nog geen andere trimmers, noch mensen die honden uitlaten. Ik loop warm, doe wat rekoefeningen en begin dan aan een duurloop. De snelheid en de afstand zijn met het voorbijgaan der jaren aanzienlijk minder geworden. Maar de voldoening die ik ervaar is nog als altijd!

Twee

Het bezoek aan D. gisteren doet mij, meer dan ooit, denken aan gebeurtenissen van lang geleden. Tegelijkertijd doet het mij ook twijfelen aan de zin van het zoeken naar Nadine. Een spoor van haar heb ik niet kunnen vinden. De kans dat ik weer contact met haar zal krijgen, lijkt mij maar klein. Maar ik ontkom er niet aan dat zij en de gebeurtenissen van toen vaak in mijn gedachten zijn.

Vanmorgen dacht ik aan de dag dat ik afzwaaide uit militaire dienst. Met de grote plunjezak op mijn schouder, vergezeld door twee jongens die ook afzwaaiden, liep ik naar de al gereedstaande trein. Eindelijk zat het erop, eindelijk was ik weer vrij. Achttien maanden lang was ik, met grote tegenzin, dienstplichtig soldaat geweest en had ik naar deze dag verlangd.

Toen ik korte tijd na de medische keuring de oproep ontving om mij bij 'n kazerne in Maastricht te melden, wilde ik er mij aan onttrekken en Nederland verlaten. Toen ik dat Nadine vertelde, bad zij mij het niet te doen: 'Dit kan toch niet Jacob, dit kan je niet doen! Je gooit op deze manier je toekomst, onze toekomst samen, weg! Achttien maanden zijn toch zo voorbij.'

En nu waren de achttien maanden voorbij en maakte zich langzaam een gevoel van vrijheid van mij meester. Een gevoel alsof een lange gevangenisstraf voorbij was en ik weer kon gaan en staan waar ik wilde. Maar ik was Nadine kwijtgeraakt en verlangde elke minuut van de dag naar haar. Maar had ook elke dag minder hoop dat het nog goed tussen ons zou komen. Wat moest ik gaan doen? Ik had geen idee, alles leek mij nutteloos en waardeloos! Toen de trein het station van Den Bosch binnenreed,

besloten wij de reis te onderbreken, de plunjezak in bewaring te geven en ergens in de stad iets te gaan drinken.

Samen zaten wij aan een tafeltje in 'n café in het centrum en lieten de diensttijd de revue passeren. Wij hadden het over onze toekomst en ik dacht aan Nadine! Toen naar mijn plannen werd gevraagd moest ik lachen!

'Plannen voor de toekomst? Nee, die heb ik niet! In ieder geval niet zo concreet als jullie die hebben. We zien wel wat het wordt! Komt tijd, komt raad!'

Beiden hebben het over trouwen, de baan die op hen wacht, het huis dat zij later zullen kopen. Ergens benijd ik ze om al de zekerheid die zij hebben, maar met ze ruilen zou ik niet willen!

We drinken het ene glas bier na het andere, beginnen alsmaar luidruchtiger te lachen en zingen liedjes mee die uit de jukebox galmen. Later wisselen we adressen uit en beloven elkaar dat we contact zullen houden. Op het station nemen we afscheid! Door al het bier dat ik dronk, val ik in slaap in de trein en word op 'n gegeven moment door de conducteur wakker geschud. Ik ben al 'n paar stations voorbij de plaats waar ik uit had moeten stappen. Enkele dagen later besluit ik 'n paar weken naar Zuid-Frankrijk te gaan. Ik pak wat kleren en toiletartikelen in een rugzak en lift via Parijs en Bordeaux naar Biarritz. Het is november en het is koud, afwisselend valt er regen en natte sneeuw. De vijfenveertig gulden, die ik van de soldij heb kunnen sparen, zijn niet voldoende om bus of trein te nemen of te overnachten in een hotelletje! Dus sta ik verkleumd van de kou, hongerig en dorstig, soms urenlang te wachten op een lift, mij afvragend waaraan ik begonnen ben. Ik slaap in jeugdherbergen, die veelal niet meer zijn dan 'n oud huis met wat bedden, een gammele tafel en een paar stoelen. Uiteindelijk kom ik na een dag of vier, vijf in Biarritz aan waar het weer aanmerkelijk zachter en beter is. Ik verblijf er een paar dagen. Overdag loop ik over het strand, door de stad, of zit op een bank aan de boulevard en kijk uit over de zee. 's Avonds houd ik de uitbater van de herberg en zijn vrouw gezelschap voor de open haard. Drink van de wijn die zij mij aanbieden en probeer, in mijn beste Frans, deel te nemen aan de

conversatie die gevoerd wordt. Vanuit Biarritz trek ik een stuk de Pyreneeën in en voel mij eenzaam. Ik fantaseer op eenzelfde manier als iemand die een lot gekocht heeft in een loterij en al vóór de trekking aan het denken is wat hij of zij met al het geld van de gewonnen hoofdprijs zal doen. Zo zal ik een groot huis kopen met een prachtige tuin en uitzicht op zee, in een land waar het nooit koud is en ik zal getrouwd zijn met Nadine. Regelmatig haal ik haar foto tevoorschijn, kijk ernaar en lees de tekst die zij op de achterkant schreef: “For my darling Jacob, I’ll always love you!”

Ik kom in Lourdes terecht en ben daar in de buurt een aantal dagen in een herberg waar ik een Amerikaanse jongen ontmoet. Overdag maak ik lange wandelingen door de bergen en ’s avonds ga ik samen met de Amerikaan naar een café om er een paar glazen wijn op zijn kosten te drinken en wat te praten. Hij is devoot katholiek, gelooft in de onbevleete ontvangenis van Maria, de onfeilbaarheid van de paus en nog een paar van zulke dogma’s of leerstellingen. Het is een aardige jongen, maar met de beste wil van de wereld kan ik het in veel opzichten niet met hem eens zijn. Aannames als “onbevleete ontvangen” en “onfeilbaar” kan ik maar moeilijk geloven, en doen mij soms lachen! Elke dag neemt hij de bus naar Lourdes om er te bidden tot Maria en een kaars voor haar op te steken. Waarvoor of waarom hij bidt en de kaars opsteekt, vraag ik hem niet. Het lijkt mij dat hij al alles heeft: een kast vol eten in de keuken van de herberg, een portemonnee gevuld met dollars, een vriendin die op hem wacht in Amerika. Maar ja, misschien wil hij Maria alleen maar bedanken dat hij het zo getroffen heeft in het leven! Of hij heeft een ongeneeslijke ziekte waarover hij met mij niet wil praten en bidt hij tot haar en verzoekt om haar voorspraak bij de Hemelse Vader!

Ik schrijf een brief aan Nadine waarin ik vertel waarmee ik bezig ben en dat ik haar, als ik weer terug ben in Nederland, graag nog ‘n keer zou ontmoeten. Nog altijd koester ik de hoop dat het tussen ons weer goed zal komen!

Als ik weer terug ben in Nederland, neem ik de trein naar D. Vanaf het station loop ik dezelfde route die ik gistermorgen liep naar de straat waar zij woonde en bel aan bij het huis op nummer zes. Hetzelfde huis waar ik ook gisteren voor stond en vergeefs aanbelde.

Zij opent de deur. Ik kijk haar aan, glimlach, zeg dat ik blij ben haar weer te zien en vraag hoe het met haar gaat.

‘Goed,’ zegt ze kortaf. Op haar gezicht valt weinig toegankelijkheid te bespeuren.

In de woonkamer zijn haar moeder en haar twee zussen. Haar moeder doet haar best aardig tegen mij te zijn en biedt mij thee aan. De twee zussen hebben waarschijnlijk medelijden met me. De conversatie wil niet vlotten. Nadine volhardt in haar houding. Ik kan haar niet bereiken. Weet ook niet wat te zeggen. Voel mij ongewenst. Wat later als wij samen, op aanraden van haar moeder, een stukje gaan wandelen, doe ik vergeefs een laatste poging. Het was een kort verblijf in D. en het was de laatste keer dat ik haar zag.

Die winter was ik veel alleen. Werkte hier en daar een paar weken. Dwaalde door de bossen. Fietste in weer en wind over de dijk langs de rivier en door de polder. Bezatte mij regelmatig en vroeg mijzelf bijna dagelijks af wat ik moest gaan doen. Soms ontmoette ik mijn vrienden Godfried en Harry die mij zeiden dat alles met Nadine wel weer goed zou komen en mij aanspoorden mijn rug te rechten. In de lente die volgde, lifte ik naar Nice aan de Middellandse Zee en vond na enige tijd, een kilometer of vijf buiten de stad, samen met twee Engelse jongens, werk in de bouw. Wij groeven greppels, schilderden muren, sjouwden houten balken en andere bouwmaterialen, hielpen bij het storten van beton, maakten schoon en verdienden wat geld. Wij sliepen op veldbedden in een grote tent en kookten tussen de middag op een houtvuur ons eten, dat meestal bestond uit rijst en groente. Wij schoren ons niet meer en lieten het haar groeien. ‘s Avonds na het werk liepen wij in de regel naar Nice, kochten daar wijn, brood, kaas en tomaten. Gingen naar het strand en zwommen in zee. Weer terug bij de tent speelde Giles, een van de jongens, op

zijn gitaar, terwijl Tim, de andere jongen, trommelend op een bongo hem begeleidde. Of wij zaten rond een houtvuur luisterend naar krekels, pratend over de Gaulle, de Algerijnse oorlog, de dictaturen in Portugal en Spanje, filosofie en literatuur. Tim praatte vaak enthousiast over “The Seven Pillars of Wisdom” van T.E. Lawrence en “On the Road” van Kerouac, boeken die hij mij aanraadde te lezen. Pas een jaar later las ik “On the Road,” en onlangs, na zoveel jaren, “The Seven Pillars of Wisdom.”

Tim zou rechten gaan studeren en zag zichzelf al als advocaat in Londen werken. Hij zou veel geld verdienen. In een van de betere buitenwijken wonen. Een mooie vrouw trouwen en twee kinderen hebben. Giles wilde filosofie studeren en schrijver worden. Maar zich niet binden aan een vrouw, want dat zou hem alleen maar belemmeren te leven zoals hij wilde. En ik wist het allemaal nog niet! Ik wilde vrij zijn, reizen, bemind worden, vooral dit laatste, en leven in een land waar het doorgaans warm was en de zon veel scheen.

Na ’n maand of drie namen wij afscheid van elkaar. Wij hadden de dag ervoor wijn ingeslagen en bij een boer in de buurt ’n kip gestolen. Die avond aten wij kip met rijst en groente en werden alle drie dronken. Zij trokken verder naar Italië en ik lifte naar Spanje, land waarover ik gehoord en gelezen had.

Soms, als ik aan Nadine dacht, maakte wanhoop zich van mij meester. Wist ik niet waar ik het zoeken moest. Tijd en afstand helen wonden, zegt men. Als dat ook bij zo was dan gebeurde dat maar langzaam, heel langzaam en nooit helemaal. Haar foto had ik verscheurd en de stukjes verbrand. Ik wilde mij van haar losmaken en dacht dat, dat mij daarin zou helpen.

Het Spanje van eind jaren vijftig vorige eeuw, is nu nog maar nauwelijks voor te stellen. Aan de grens werd mijn paspoort door onvriendelijke mensen in uniform nauwkeurig bekeken en mijn rugzak doorzocht. Waarnaar zij op zoek waren weet ik niet en misschien zij zelf ook wel niet. Maar ik kreeg uiteindelijk een stempel in mijn paspoort en mocht het land in. Portretten van Franco hingen alom en het leek alsof hij met voldoening neerkeek op al die, grotendeels door hem veroorzaakte, armoede

en ellende. Bedelende, verwaarloosde vrouwen met 'n baby in lompen op de arm. Kinderen van enkele jaren oud die je aanklampten en om een peseta vroegen. Misère alom en overall bewapende Guardia Civil. Autoverkeer was er weinig en het verschijnsel liften bij niet veel mensen bekend. Ik bereikte na een paar dagen Barcelona. De jeugdherberg daar was een verzamelplaats van beatniks. Veelal Amerikaanse jongeren, die veel wijn dronken en praatten over kunst en een ander soort samenleving. De meeste van hen waren in het bezit van de bestseller "Europe on five dollars a day". Er waren er bij die in luttele maanden tijd heel West-Europa, op de scooter, met auto of trein van noord naar zuid en van oost naar west hadden doorkruist. Liften deden er maar weinig. Geld hadden zij meestal in overvloed, zo leek het mij tenminste!

Ik liep er over de Rambla dat 'n groot, prachtig, impressionistisch schilderij leek. Bezocht musea. Bekeek de Sagrada Familia van Gaudí waar men druk aan werkte. Dronk goedkope wijn op de Plaza Real. At in restaurants in el Barrio-Chino menu's voor 'n gulden. Ik voelde mij rijk en voor het eerst sinds lang ook weer af en toe blij. Nederland was twaalfhonderd kilometer ver weg!

Na een week Barcelona liftte ik verder naar het Zuiden, overnachtte op het strand, in een park en af en toe in een jeugdherberg. Ik probeerde wat Spaans te leren met hulp van een boekje dat ik in Barcelona had gekocht. Via Valencia, Murcia en Córdoba kwam ik twee weken na mijn vertrek uit Barcelona, hartje zomer, bruin en blond, in Sevilla aan. Het was er heet en over de smalle straatjes in het centrum waren zeildoeken, die als zonnewering dienden, gespannen. Tussen twee en zes uur 's middags was het siësta en waren de straten verlaten. Daarna kwam het leven weer langzaam op gang.

Als ik 's avonds rondloop op zoek naar een slaapplek en voorbij 'n druk café kom, besluit ik er een laatste glas wijn te drinken. Ik ontmoet in het café Amalia. Het is een mooie, aardige, slanke vrouw met zwart haar en donkere expressieve ogen. We drinken samen een glas wijn en ondanks het feit dat ik

maar weinig Spaans spreek en zij nog minder Engels, begrijpen wij elkaar redelijk. Met gebaren, gezichtsuitdrukkingen en hier en daar een woordje Engels of Spaans komen we 'n heel eind. Ze vraagt waar ik vandaan kom en in welk hotel ik verblijf. Als zij begrijpt dat ik een slaappleaats aan het zoeken ben in een park of langs de rivier biedt ze mij aan om bij haar thuis te slapen. De volgende morgen ontbijten wij samen in een café en vertelt ze wat meer over haar leven, haar jeugd, het ongewenst zwanger worden, haar zoontje en het vertrek uit Cádiz.

'Ik verlang naar mijn geboortestad,' zegt ze. 's Zomers is het altijd zo warm hier en ik mis het strand daar en natuurlijk mijn zoontje, mijn jongere zus en mijn moeder.'

Later die dag komen wij overeen dat ik bij haar zal blijven. Ik zal bij haar intrekken, en voor het appartement en het eten betalen. Haar woning bestaat uit twee kamers, een kleine keuken en een badkamer en is aan de schaduwkant van de straat zodat het met de warmte wel uit te houden is. Zij leert mij Sevilla kennen: de kathedraal met de Giralda toren, het Alcázar, de Torre del Oro, het Archivo General de Indias, de Plaza de España en de wijk Triana waar ze woont. Ze helpt mij met het leren van Spaans en brengt mij kennis bij in het bedrijven van de liefde! Wij kunnen het samen goed vinden en willen bij elkaar blijven. Ik zal mijn best doen om Spaans te leren en dan een baan zoeken in een hotel of als gids toeristen rondleiden. We kunnen dan een groter appartement huren en Francisco, haar zoontje, naar Sevilla halen. Als zij korte tijd daarna naar Cádiz gaat, vergezel ik haar en maak kennis met haar moeder, haar jongere zus en zoontje. Haar vader, die gedurende de dagen dat wij er zijn, niet thuis is, heeft alle contact met haar verbroken. Hij vindt dat zij de familie te schande heeft gemaakt en wil verder niets meer met haar te maken hebben. Wij brengen er een paar dagen door, gaan 's morgens vroeg, vergezeld van Francisco naar het strand om zo de grootste drukte en hitte te vermijden. Het is een leuk ventje, dat al aardig begint te praten en als de gelegenheid daar is naar het water rent. 's Middags slapen wij de siësta en 's avonds als de zon achter de horizon aan het verdwijnen is, zetten wij Francisco

in een wandelwagentje en lopen op ons gemak over de boulevard. Drinken op een terras een glas wijn en keren weer terug naar haar ouderlijk huis. Als wij weer in Sevilla zijn, begrijp ik beter dan ik deed dat zij naar Cádiz verlangt. Want het is daar heerlijk op het strand en 's avonds waait er vaak een verfrissende bries.

Tijdens een van onze wandelingen nemen wij een kijkje in de Santa Ana kerk, een kerk die er al sinds de dertiende eeuw staat. Voor het beeld van Maria zitten een aantal mensen, grotendeels vrouwen, geknield te bidden. Amalia sluit zich hierbij aan en ik loop wat rond in de kerk. Als we later weer buiten zijn, zegt ze dat ze de Virgencita bedankt heeft.

‘Waarvoor?’ Vraag ik verwonderd.

‘Voor jou,’ zegt ze. ‘Ik heb vaak tot haar gebeden en haar gevraagd mij te helpen met het vinden van een man van wie ik zou houden en die van mij zou houden en het niet erg zou vinden dat ik al een kind heb. En nu ben jij er! Ze heeft mij verhoord!’

Zoveel geloof en vertrouwen maken op mij diepe indruk. Zwijgend lopen wij een tijdje verder.

Als kind was ook ik heel gelovig. Bad ook dikwijls op mijn knieën, weliswaar niet tot Maria, maar tot God. En vroeg Hem mij te helpen. Mij een teken te geven, zodat ik zou weten dat Hij bestond. Maar nooit kwam er hulp, noch 'n teken, om mij te laten weten, dat Hij bestond. En langzaam maar zeker begreep ik dat ik het zelf moest opknappen en dat God, zo Hij bestaat, zich niet met zulk soort zaken bezighoudt. Want dan had Hij, toen Hij hemel en aarde schiep, er wel voor kunnen zorgen dat zijn schepping wat beter was dan het nu is! Want, dat er veel aan die schepping mankeert en anders had gekund, is wel duidelijk! Lijkt mij!

‘Wat denk je?’ Vraagt ze, ‘je bent zo stil.’

Ik probeer het haar uit te leggen, maar slaag daar maar gedeeltelijk in.

Ze wijst mij op El Torre del Oro, nog gebouwd door de Moren, waar de vol beladen schepen, die met gestolen goederen uit de koloniën kwamen, werden gelost. En ze legt mij uit dat als

gevolg van het dichtslippen van de rivier de schepen later hun lading in Cádiz losten.

Zij helpt mij met het leren van Spaans. Elke dag besteden wij er 's morgens 'n uur aan. Zij laat mij stukjes voorlezen uit de krant en corrigeert waar nodig de uitspraak. Ik ben blij met de vorderingen die ik maak en de complimenten die ik daarvoor van haar krijg.

Aan ons geluk leek geen eind te komen.

Op een avond echter, als wij weer aan de oever van de rivier lopen, wil ze mij iets vertellen dat haar erg moeilijk valt. Wij blijven staan. Zij omhelst mij.

'Weet je,' begint ze onzeker, 'weet je, over enkele dagen komen hier weer Amerikanen van de Zesde Vloot passagieren en ik wil dan een paar dagen gaan werken.'

'Wat bedoel je?' Vraag ik, en maak mij los uit haar omhelzing.

'Je weet toch wel wat voor werk ik deed voordat wij elkaar ontmoet hebben!'

'Ja!'

'Nou, dat werk!'

'Maar wij zijn nu toch samen,' breng ik in, 'we hebben een relatie! Je kunt dit nu toch niet weer gaan doen. Wij hebben toch afspraken gemaakt!'

'Ja, wij zijn samen en ik wil dat wij altijd samen zullen zijn, maar die Amerikanen hebben veel geld. Zij betalen veel dollars en ik wil geld voor Francisco. Weet je, in het leven kan van alles gebeuren en als er wat gebeurt, is het altijd handig om geld te hebben. Francisco kan ziek worden. God verhoede het, want ziek zijn is in dit land duur als je goede zorg wilt. En over een aantal jaren moet hij naar school. Ook dat is duur als je wilt dat je kind goed onderwijs krijgt!'

'Maar ik ga over een tijdje toch werken!'

'Luister Jacob, we moeten een beetje verstandig zijn en accepteren dat er soms minder leuke dingen zijn in het leven die gedaan moeten worden. Het is gewoon werk voor mij, ik heb daar helemaal geen gevoelens van liefde of genot bij, het is gewoon werk, begrijp je. Ik doe dit voor Francisco. Het is maar

voor een paar dagen. Ik houd van je, maar ik houd ook heel veel van Francisco en ben verantwoordelijk voor hem en heb nu de gelegenheid om in korte tijd veel geld te verdienen. Als het je zo moeilijk valt, ga dan een paar dagen naar Portugal. Je bent nu bijna drie maanden in Spanje en na drie maanden moet je sowieso de verblijfsvergunning verlengen. Ga voor een paar dagen naar Portugal of Marokko en kom dan weer terug naar Sevilla. Je krijgt dan aan de grens een nieuwe stempel in je paspoort en mag opnieuw drie maanden in Spanje blijven. Je hoeft dan niet naar de vreemdelingendienst te gaan om allerlei vragen te beantwoorden en formulieren in te vullen. Als we alles geregeld hebben wat we moeten regelen en Francisco is bij ons en jij hebt een baan dan hoef ik mij niet meer zo'n zorgen te maken om hem. Begrijp je?

Ik begreep het, maar het sloeg in als een bom! Ik kon haar alleen nog maar zien in bed met een andere man! Die nacht kregen wij voor het eerst ruzie, werden weer vrienden, omhelsden elkaar en sliepen niet.

Het bleef malen in mijn hoofd. Ik kon het niet accepteren, telkens weer draaide het voorbij: Amalia in bed met een andere man. Terwijl zij bleef herhalen dat er voor haar lichamelijke noch geestelijke gevoelens waren en dat het haar alleen maar ging om het geld voor Francisco. Maar ik kon het niet verwerken, kon ook niet begrijpen dat zij er zo laconiek over deed. Betekende dit, dat voor haar onze relatie, dat wat wij samen hadden, minder belangrijk was dan voor mij?

De dag daarna drink ik te veel wijn, word dronken, kwaad, emotioneel en praat als een kip zonder kop. Als twee wanhopige mensen zitten wij aan een tafeltje in een café op zoek naar elkaar. De volgende morgen ben ik weer enigszins nuchter en dwing mijzelf een besluit te nemen. Ik vertel haar dat ik terugga naar Nederland, daar een paar maanden zal werken en dan weer terugkom naar Sevilla.

‘Ik zal je elke week schrijven en je zult zien dat die paar maanden snel voorbij zijn!’

Ze kijkt mij sprakeloos aan en begint te huilen. Ik probeer dat wat ik gezegd heb te nuanceren, maar slaag er niet in het acceptabel voor haar te maken. Later maken wij weer ruzie. Vraagt zij mij niet weg te gaan, bij haar te blijven, verzoenen wij ons en probeer ik haar opnieuw duidelijk te maken hoe moeilijk het voor mij is.

Zij vergezelt mij de volgende morgen in de stadsbus naar de noordelijke rand van de stad. Wij stappen uit en staan 'n moment stil tegenover elkaar. Houden elkaar vast, omhelzen elkaar en nemen dan afscheid. Zij stapt weer in de bus waarmee wij gekomen zijn en als die weggrijdt, zwaai ik hem na totdat ik hem niet meer zie en zoek dan 'n plaats in de schaduw van een boom, wachtend op een auto die mij mee zal nemen in noordelijke richting.

Het is niet gemakkelijk en ik sta 'n paar keer op het punt terug te keren naar Amalia. Maar ik houd mij voor dat, dat geen oplossing zou zijn, maar het voor beiden waarschijnlijk alleen maar erger zou maken.

De eerste dag kom ik niet verder dan Zafra, een klein plaatsje ten zuiden van Mérida. Ik neem er mijn intrek in een goedkoop hotel. Koop wijn, brood, tomaten en een paar blikjes sardientjes. Ik word opnieuw dronken. En probeer vergeefs een brief aan Amalia te schrijven. De volgende dag is het drukkend heet, de lucht bewolkt en valt af en toe wat regen. Ik voel mij ziek en misselijk en zie het allemaal niet meer zitten. Ik sleep mij door de dag en kom tegen vijf uur 's middags in Plasencia aan. Als ik daar na 'n uur nog altijd langs de weg sta te wachten op 'n lift en min of meer al besloten heb er voor die dag maar een punt achter te zetten, word ik door iemand opgepakt die naar Salamanca gaat. Het is een aardige man die ook Engels spreekt zodat in ieder geval de conversatie vlot verloopt. Hij praat over Franco alsof hij nog een rekening met die persoon te vereffenen heeft.

'Franco en de klik die hem steunt, hebben Spanje tientallen jaren in de tijd teruggezet. Mensen die aan de kant van de wettige regering tegen Franco hebben gevochten, worden vandaag de dag nog, zo'n twintig jaar nota bene na de burgeroorlog

terechtgesteld en vaak gebeurt dat nog aan de wurgpaal. Anderen zitten in concentratiekampen en verrichten dwangarbeid in steengroeven. Tijdens de Tweede Republiek was er veel optimisme. Een groot deel van de bevolking steunde de republikeinse regering die door middel van verkiezingen aan de macht was gekomen. Daarna kwam de coup en de burgeroorlog en nu bevinden we ons in deze situatie. De Kerk speelt hierin een belangrijke rol. Zij steunt Franco, houdt de mensen achterlijk, maakt ze bang met hel en verdoemenis en is tegen elke vooruitgang. Veranderingen zie ik niet snel gebeuren. Voor nogal wat landen is Spanje een trouwe bondgenoot in de strijd tegen het communisme. Er zijn hier Amerikaanse militairen gelegerd, en er is een grote Amerikaanse luchtmachtbasis met kernwapens. Franco speelt het slim en vrijheid en democratie, waar ze het in Amerika zo dikwijls over hebben, zijn het kind van de rekening.’ Terwijl hij praat en ik naar hem luister, gaat het door mij heen dat ik dit verhaal al herhaalde malen heb gehoord. Het is een litanie die je van noord naar zuid en van oost naar west in Spanje anno 1959 kunt beluisteren. Ik realiseer me echter ook dat het verschrikkelijk is wat gebeurt! Dat het vele malen erger is dan de sores die mij heeft getroffen!

Amalia is natuurlijk ook slachtoffer van dit systeem, en ze is je door het lot in de schoot geworpen. Ze was lief voor je. Zou alles voor je gedaan hebben, maar vergat geen moment de belangrijkheid van haar zoontje. En ik, wat deed ik? Ik overweeg opnieuw terug te keren naar Sevilla. Maar denk dat het beter is dat ik haar een brief schrijf. Haar duidelijk maak dat het mij spijt dat ik dit gedaan heb, dat ik dit nooit had moeten doen!

Carlos, zo heet hij, nodigt mij uit die nacht bij hem thuis te slapen.

‘Mijn vrouw en kinderen zullen dat zeker leuk vinden en er is plaats genoeg.’

Ik accepteer het aanbod en zal die nacht op een luchtbed in het huis van Carlos en zijn familie slapen.

Na wat gegeten te hebben, willen ze mij de Plaza Mayor van Salamanca nog laten zien. Volgens hen is het een van de

mooiste, zo niet het mooiste plein van Spanje. Ik stuur een ansichtkaart naar Amalia. Schrijf dat ik van haar houd en dat ik haar, zo gauw ik in Nederland ben, een brief zal sturen. De volgende ochtend ontbijt ik met Carlos en zijn familie, bedank ze voor alles en beloof, na aankomst in Nederland, een kaart te sturen.

Als ik vijf dagen na mijn vertrek uit Sevilla in San Sebastiaan aankom, regent het. In Biarritz, net over de grens, overnacht ik in de herberg waar ik ook vorig jaar verbleef. Weer ben ik de enige gast en opnieuw voel ik mij droevig en alleen en zit 's avonds met de uitbater en zijn vrouw voor het open vuur. Ze vragen mij naar Spanje, hoe lang ik er was, wat ik ervaren heb en wat ik denk van het land en het regime dat daar heerst. Ik vertel ze over mijn ervaringen, kijk in de vlammen van het haardvuur, drink van hun wijn en ben met mijn gedachten in Sevilla.

Drie

Het duurt nog eens vijf dagen voordat ik weer thuis ben. Het is half oktober geworden. Ruim zes maanden ben ik weg geweest. Het is vreemd weer terug te zijn en aan het tafeltje in mijn eigen kamer te zitten. Van slapen komt die nacht niet veel, het spookt in mijn hoofd. Ik drink een paar glaasjes van de jenever die ik in de keuken vind in de hoop dat, dat slaap bevorderend zal werken, maar het tegenovergestelde is waar.

De volgende ochtend sta ik om een uur of elf op. In de huiskamer tref ik ma, die achter een kop koffie de krant doorbladert. Ik wens haar goedemorgen.

Ze kijkt naar me en zegt:

‘Zo, ben je er weer! Ik hoorde je gisteravond laat thuiskomen.’

Terwijl ze tegen mij praat, vouwt ze de krant dicht en legt die opzij.

‘Wil je koffie hebben?’

‘Ja, graag!’

Ze staat op en loopt naar de keuken. Even later komt ze terug en zet ’n kop koffie voor mij neer.

‘Waar ben je overal geweest?’

‘In Frankrijk en Spanje.’

‘En wat heb je daar gedaan?’

Ik vertel haar over de tijd die ik in die landen doorbracht, drink ondertussen van de koffie en kijk naar haar. Ze is niet veel veranderd, ’n paar grijze haren gekregen en wat meer rimpels in haar gezicht.

‘Ik begrijp niet van wie je dat hebt, dat zwerven!’ zegt ze. ‘En wat ga je nu doen?’

‘Weet ik nog niet, een baantje zoeken, denk ik. En dan zie ik wel weer.’

Het voelt alsof ik nooit ben weggeweest, alles is zoals het altijd was; de koffie, de sfeer in huis, ma, de regen en de kou buiten. Het geeft me ‘n angstig en wanhopig gevoel.

‘Is het leven duur in Spanje?’ Vraagt ze.

‘Nee, het is spotgoedkoop,’ zeg ik

Ze kijkt mij aan en zegt na ‘n poosje: ‘Bijna zeven maanden, meer dan een half jaar ben je weggeweest en niet één kaart heb je gestuurd, geen bericht hebben we van je gehad!’

Dan staat ze op en loopt de kamer uit. Beduusd laat ze me achter. Ik zit een tijdje voor me heen te staren en ga dan naar boven. Ze heeft natuurlijk gelijk! Het was een kleine moeite geweest af en toe een kaart te sturen. Het heeft toch geen zin altijd maar te blijven denken aan het verleden! Ik kijk uit op het pleintje waar een paar kinderen aan het spelen zijn. Ik realiseer mij dat ik hier niemand ken, niet eens weet wie de burens zijn. ‘n Paar weken voordat ik afzwaaide uit dienst zijn zij hier naartoe verhuisd. Het lijkt alsof de tijd die ik weg ben geweest een droom was en ik weer terug ben in de werkelijkheid van alle dag.

Een paar uur later begin ik met de brief aan Amalia. Ik vertel haar, met hulp van een woordenboek, hoe de reis was en hoe het in Nederland is. Ik schrijf haar dat ik hoop dat het goed met haar gaat en dat ik naar haar verlang. Dat ik nu begrijp dat ik verkeerd gehandeld heb en op ‘n brief van haar wacht.

Ik wil ook Harry en Godfried ontmoeten, een afspraak met ze maken om wat bij te praten en misschien met ze te gaan lopen in het bos zoals we vroeger deden. Harry is niet thuis.

‘Hij is verhuisd naar Hilversum,’ zegt zijn moeder, ‘heeft daar een baan gekregen.’

Godfried is er ook niet, hij werkt in Oss bij een vleesverwerkende fabriek via het B.W.S. (Bureau Werkende Studenten), hoor ik van zijn moeder. Ze zou aan hem doorgeven dat ik aan de deur was.

's Avonds laat schrijf ik 'n brief aan Giles en Tim en vertel ze over mijn reis.

De volgende dag, het is dan zaterdag, komt Godfried langs. Wij begroeten elkaar enthousiast en besluiten in een café wat te gaan drinken. Ik doe hem relaas van mijn belevenissen in de afgelopen maanden; het werken in Zuid-Frankrijk, het leven en liften in Spanje en de ontmoeting en relatie met Amalia.

'Wat ga je nu doen?' Vraagt hij.

'Werk zoeken, geld sparen en dan terug naar Spanje.'

'Kun je dáár geen werk vinden?'

Ik leg hem uit dat ik dan eerst beter Spaans zal moeten leren, maar dat het wel mijn bedoeling is daar, in de toekomst, iets te vinden in de toeristische sector.

Godfried vertelt over zijn werk in Oss: 'Blikken poetsen, de hele dag lang, saai werk, maar ik verdien vijftig gulden per week en dat maakt veel goed!'

Ik reken uit hoeveel ik zou kunnen sparen als ik twee maanden zou werken, de uitkomst valt nogal tegen. Maar ik wil in ieder geval aanstaande maandag bij het B.W.S. langs gaan om te vragen of ik ook in Oss zou kunnen werken.

We praten over gemeenschappelijke vrienden en kennissen. Over Harry die, zo vertelt Godfried, alweer 'n maand of drie in Hilversum woont en werkt en serieuze verkering heeft gekregen. En over de atletiekclub waar wij altijd zoveel plezier hadden en wij spreken af dat we samen volgend weekeinde naar Hilversum gaan om Harry te bezoeken.

Zondagmorgen trek ik mijn oude trainingspak aan en fiets naar het bos. Het is lang geleden dat ik echt gelopen heb. Tijdens militaire dienst was het maar sporadisch en de laatste tijd is er helemaal niets van gekomen. Ik loop 'n minuut of twintig warm, doe wat oefeningen en neem me dan voor een aantal tempolopen te maken. Als ik er twee gedaan heb, ben ik opgebrand en begrijp dat ik het wat rustiger zal moeten opbouwen.

's Middags kijk ik de krant van zaterdag door en valt mijn oog op een advertentie van een instituut voor schriftelijk onderwijs in Culemborg. Ik zie dat ze ook een cursus journalistiek hebben.

Zo'n schriftelijke cursus zou misschien wel iets voor mij kunnen zijn. Ik zou dan niet zo gebonden zijn aan Nederland want of ik nu die lessen bestudeer in Spanje of in welk land dan ook, maakt geen verschil. En journalist lijkt mij ook geen verkeerd beroep. Dit zou wel eens kunnen zijn waarnaar ik al 'n tijdje op zoek ben! Ik besluit de volgende dag te bellen en wat meer inlichtingen te vragen over die cursus. Het zou misschien ook 'n goed idee zijn om 'n cursus Spaans te gaan doen!

Pa zit, zoals altijd zondagsmiddag, in zijn stoel, rookt half slapend een sigaret en luistert naar het sportprogramma op de radio. Voor hem op het tafeltje liggen de formulieren van de voetbaltoto en de Duitse lotto. Hij is oud en grijs geworden de laatste jaren, ofschoon hij nog zestig moet worden.

'Nog iets gewonnen de laatste tijd? Vraag ik.

'Een keer vier goed in de lotto en met de voetbalpool zit ik vaak dichtbij de prijzen, maar ja, net niet hè.'

Hij is er vast van overtuigd, twijfelt er geen seconde aan, dat hij eens de hoofdprijs zal winnen. Al zolang ik mij kan herinneren speelt hij in de staatsloterij, de voetbalpool en de Duitse lotto.

Het eerste dat ik de volgende dag doe, is bij het B.W.S. langs gaan en vragen of ze werk voor mij hebben in Oss. Het geluk is mij goed gezind want ik kan morgen al beginnen. Ik fiets naar het station om daar een weekkaart voor de trein te kopen, die ik dan vrijdag bij het uitbetalen van het loon weer vergoed zal krijgen. Morgenvroeg moet ik met de trein van half zeven naar Oss.

Het instituut in Culemborg, dat ik later bel, zal mij meer informatie over de cursussen journalistiek en Spaans samen met de bijbehorende inschrijfformulieren opsturen.

Ik tref Godfried de volgende morgen op het station, hij is verbaasd als hij mij ziet.

'Zo,' zeg ik tegen hem, 'ook aan het wachten op de trein naar Oss!'

'Je hebt er geen gras over laten groeien,' zegt hij lachend, 'welkom in het gilde van de blikpoetsers. Ik neem maar even aan dat je dat ook zult moeten doen.'

Als we bij de fabriek komen, worden we in de hal, waar we moeten kloppen, opgevangen door een man in witte jas. Hij geeft mij een klokkaart, legt het gebruik ervan uit en deelt mij in bij de poetsploeg.

We werken in een grote, kale, koude hal waarin een aantal lopende banden staan. De hele dag lang poetsen wij met een lap stof de onder- en bovenkant van de blikken die aan ons voorbijgaan. Het is geestdodend werk, maar eenmaal het poetsen gewend, biedt het me gelegenheid af en toe een praatje te maken met de buurman of buurvrouw. Of gewoon wat voor me uit te dromen of na te denken over mijn situatie. De rest van de week poets ik blikken, raak gewend aan het werk, het vroege opstaan en mijmer voor me heen.

Van Amalia ontvang ik die week geen brief. Het maakt me soms wanhopig. Misschien dat, om wat voor reden ook, mijn brief niet aangekomen is, of dat zij twijfels heeft over de relatie. Mijn eerstvolgende brief moet ik aangetekend versturen, denk ik, dan weet ik in ieder geval zeker dat die aankomt of niet.

In het weekeinde ga ik samen met Godfried naar Hilversum om Harry te bezoeken.

Hij wacht ons op bij het station, is blij ons te zien en begint al snel enthousiast te praten over zijn vriendin Esther. In tegenstelling tot Godfried, die meestal rustig is en weinig zegt, praat Harry honderduit en heeft in de regel wel een glimlach op zijn gezicht en een paar twinkelende ogen.

‘Goh Jacob,’ zegt hij, als we bij hem thuis zitten, ‘hoe lang is het niet geleden dat we elkaar voor het laatst zagen?’

‘Een maand of acht denk ik.’

‘Ja, zoiets moet het wel zijn! Vertel op man, hoe was het in Frankrijk en Spanje?’

‘Goed,’ antwoord ik, ‘ik heb ’n leuke tijd gehad.’

Ik vertel hem in het kort wat ik zoal gedaan heb, waar ik overal was en dat ik in Sevilla Amalia had ontmoet en bij haar was ingetrokken.

‘Jullie woonden samen?’ Vraagt hij verbaasd, ‘ik bedoel echt samen, sliepen jullie ook samen?’

Ik beaam het. Hij slaat mij enthousiast op mijn bovenbenen en begint te lachen.

‘Goed man! En is het een mooie vrouw?’

‘Geweldig mooi.’

‘Maar, zijn de mensen in Spanje niet allemaal katholiek en de Roomse Kerk verbiedt toch het samenwonen buiten het huwelijk?’

‘Jawel hoor, maar ze beleven het geloof op een wat andere manier dan de mensen hier in Nederland.’

‘Hoe bedoel je dat?’

‘Minder de letter van de wet volgend zou je kunnen zeggen. Geboden en verboden zijn in Spanje nogal rekbare begrippen. Dat wettisch gedoe, dat calvinistische, vind je alleen maar in Nederland, volgens mij.’

‘Ja, daar zou je weleens gelijk in kunnen hebben. Het is natuurlijk ’n beetje raar! Noch Esther, noch ik doen veel aan het geloof. In naam zijn we katholiek, maar daarmee is wel alles gezegd. En toch houden we ons aan de door de Kerk, dikwijls in een ver verleden, opgelegde regels en zullen pas samen slapen als we in bezit zijn van het boterbriefje. Dat hebben we in ieder geval zo afgesproken. Wij hebben nu al ’n maand of twee vaste verkering en wij doen echt alles, wij gaan heel ver, maar nooit, nou ja, je begrijpt het wel. Daar wachten wij mee, op zijn minst totdat we officieel verloofd zijn en de ring dragen en de familie van de verloving op de hoogte is gebracht. Ja, en dan volgt natuurlijk na een tijdje het trouwen en het kinderen krijgen. Maar aan dit laatste, het kinderen krijgen, ben ik nog helemaal niet toe. Ik ben net tweeëntwintig geworden, wil eerst wat sparen, een huis kopen, een auto hebben. Ik ben er ook nog niet zo zeker van of ik wel door zal gaan met de baan die ik nu heb, of dat ik toch iets anders ga zoeken.’

Wat later komt Esther.

‘Leuk jullie te ontmoeten,’ zegt ze, ‘Ik heb over jullie al veel gehoord van Harry.’

Ze ziet er aardig, sportief en intelligent uit, blond haar, blauwe ogen en zo te zien volgens de laatste mode gekleed. Ze gaat naast

Harry zitten, luistert met een glimlach naar het gesprek, geeft af en toe haar mening en als Harry het woord heeft, kijkt ze verliefd naar hem.

Later gaan we met zijn vieren eten bij een Chinees in het centrum van Hilversum en hebben het gezellig!

‘Hoe ben je zo in Spanje terecht gekomen?’ Vraagt Esther mij als er even een stilte valt.

‘Heel toevallig eigenlijk, ik had er wat over gelezen, wist dat het leven daar heel goedkoop was voor buitenlanders. Bovendien leek het mij een interessant land, qua cultuur en geschiedenis om eens te bezoeken.’

‘En het liften hoe gaat dat daar?’

‘Niet geweldig, er zijn nog maar weinig auto’s in Spanje en het verschijnsel liften, is ook niet zo bekend als bij ons. Dikwijls moet je dus lang wachten voordat iemand je meeneemt. Daar staat tegenover dat je af en toe een lange rit krijgt. De afstanden tussen de steden zijn vaak groot en dat brengt met zich mee dat mensen, die een auto hebben, toch meer dan bij ons, lange afstanden rijden. En dat is wel leuk, het geeft je de gelegenheid zo’n persoon wat beter te leren kennen en soms aardige gesprekken te hebben.’

‘Ik vind het wel heel avontuurlijk en ik zou niet graag hebben dat Harry ook zoiets zou doen,’ zegt ze. ‘Wij hebben toch, vind ik, de leeftijd dat we aan de toekomst moeten gaan denken en een goede baan met een redelijk inkomen zien te krijgen. Het is natuurlijk wel heel leuk dat reizen, maar je bouwt er maar weinig mee op.’

‘Ja, het is ook niks voor mij,’ zegt Harry, ‘ik ben toch meer voor zekerheid, een eigen huis, een goeie baan. En jij Godfried wat denk jij ervan?’

‘Ik heb, als ik eerlijk ben, daar nog niet over nagedacht dus ik kan je wat dit betreft geen antwoord geven.’

Ik krijg het idee dat het Godfried allemaal niet zo interesseert, hij zit er ook nogal onaandoenlijk bij.

De volgende morgen gaan we met zijn drieën, Esther is de avond tevoren naar huis gegaan, nog een wandeling op de heide bij Hilversum maken.

Harry vraagt mij of ik nog contact heb met Nadine.

Ik schud ontkennend met mijn hoofd en zeg:

‘Nee, helemaal niet.’

‘Ik snap er niets van Jacob, jullie waren zo verliefd en volgens mij ben je dat nog altijd en bij haar kan het toch ook niet zomaar over zijn gegaan!’

Zijn woorden raken mij!

‘Het is ook alweer zo lang geleden Harry!’ Geef ik hem als antwoord.

In de week die volgt, schrijf ik mij in voor de cursussen Journalistiek en Spaans voor beginners. De cursus Journalistiek zal een jaar of vier, vijf in beslag nemen en voor Spaans zal ik ’n maand of acht nodig hebben, denk ik.

Als ik woensdag thuiskom uit Oss is er een brief van Tim. Hij schrijft enthousiast over de reis en vooral over Florence, dat hun hoofddoel was. Ze hebben er musea bezocht, door de prachtige stad gelopen, muziek gemaakt op straathoeken en pleinen en daarmee zelfs aardig wat geld opgehaald. Hij raadt dan ook alle straatmuzikanten aan in Florence hun geluk te beproeven. En als ikzelf nog eens ooit zal gaan over de Ponte Vecchio, op een van de vele pleinen van Florence zal staan of mij zal bevinden in een van de musea zal ik zeker aan Tim en Giles denken.

’s Avonds ben ik opnieuw bezig met een brief aan Amalia. Verscheur herhaaldelijk het vel papier en begin opnieuw. Uiteindelijk schrijf ik haar een korte brief waarin ik haar vraag mij alsjeblieft snel te antwoorden! De volgende dag verstuur ik de brief aangetekend uit Oss.

Het is al tien uur geweest maar ik wil nog even naar buiten. In de woonkamer is het licht nog aan en de deur staat op een kier. Ik steek mijn hoofd naar binnen en zeg dat ik er nog even uitloop. Ma steekt haar hand op en gaat verder met haar strijkwerk. Pa knikt even met zijn hoofd. Hij eet, zoals gewoonlijk op dit uur van de dag, een beschuit en drinkt een half kopje thee. Als hij

hiermee klaar is, zullen ze naar bed gaan. Eerst nog even controleren of deuren en ramen goed gesloten zijn en de gaskraan wel is dichtgedraaid. Zo was het zolang ik me kan herinneren en zo zal het wel blijven. Vreemde mensen, waarvan ik weinig begrijp, zijn het altijd voor mij geweest. Ik ben hun enig kind, maar werd en word door ze als een last beschouwd.

‘Je hebt er niets aan, het kost alleen maar geld,’ hoorde ik ze vaak zeggen, als ze het over mij hadden. Er was een tijd dat ik me diep voor ze schaamde, omdat ze zo verschilden van andere mensen, zich zo slecht kleedden, en zo anders praatten. Als ik buiten was en ze in de verte zag aankomen, maakte ik me snel uit de voeten, zodat ik niet op straat met ze geconfronteerd zou worden en al helemaal niet als ik met andere kinderen aan het spelen was.

Het is guur buiten en het regent. Hier en daar zitten nog mensen in de woonkamer met open gordijnen een krant of boek te lezen, of ze doen een spelletje of zitten bij elkaar op de bank en praten over hun kinderen, het weer, het voetballen of God weet wat. Wil ik eigenlijk wel zoiets, vraag ik mij af? Misschien later. In de toekomst! Ik weet het niet. Ik herinner me dat ik als kind van een jaar of tien, elf, ook zo ‘s avonds, weliswaar niet zó laat, maar toch, door de straten liep en naar binnen keek bij mensen en wenste dat het thuis ook zo was, dat het ook bij ons zo gezellig zou zijn!

Ik ga naar binnen in het buurtcafé en bestel wat te drinken, glimlach en zeg hallo tegen andere bezoekers. Tegen de man die naast mij staat, merk ik op dat het slecht weer is. Hij beaamt het, maar voegt eraan toe dat het november is en dat het deze tijd van het jaar toch vaak zo’n weer is. Zo is het natuurlijk ook. Als mijn glas leeg is, biedt hij mij ’n pilsje aan en praten we over het kabinet de Guay en de KVP die er, keer op keer, maar weer in slaagt te regeren. Is het niet samen met de PVDA, dan is het samen met de VVD, maar meeregeren, doen ze meestal. En we hebben het over de plaatselijke voetbalclub, waar hij zijn hart aan heeft verpand en waar volgens hem, zoveel talent rondloopt.

Het zijn allemaal mensen die, zoals ik, er even uitgelopen zijn, wat aanspraak zoeken en het café in ieder geval leuker vinden dan de huiskamer thuis. Het is half een als ik thuiskom. Ik ben moe, ga naar bed, straks moet ik weer vroeg op.

De volgende dag als het werk gedaan is en we in een volle trein staan hoor ik van Godfried dat hij overweegt om binnenkort een paar weken naar Parijs te gaan. Hij heeft een broer die al enige jaren daar als kelner werkt.

‘Dat lijkt me leuk,’ zeg ik. ‘Ik zou best met je mee willen. Een paar weken Parijs, heerlijk!’

‘Dan ga je toch mee! Parijs halen we gemakkelijk in een dag liften en slapen kunnen we bij mijn broer, die heeft zeker wel plaats voor ons.’

‘Ik zou het graag doen, maar ik wil sparen, volgend jaar wil ik weer naar Spanje en de cursussen waarvoor ik me ingeschreven heb, moet ik ook betalen.’

‘Het hoeft toch niet zo duur te worden, lunchen kun je al voor zes, zeven franc. Of we kopen als we honger hebben een stokbrood, ’n paar tomaten en wat kaas. Dus zoveel geld zullen we niet uitgeven.’

‘Daar heb je misschien wel gelijk in Godfried, maar je moet niet vergeten dat ik dan ook de inkomsten van twee weken werken mis.’

‘Jammer, ik zal dan alleen moeten gaan, het had leuk kunnen zijn, twee weken samen in Parijs! Wist je trouwens dat het aanstaande zondagmorgen weer de eerste wintertraining is van ons oude clubje?’

We halen herinneringen op en praten enthousiast over onze club.

‘Zullen we er samen naar toe gaan?’ Merk ik op. ‘We zijn weliswaar geen lid meer, maar ze zullen toch geen bezwaar hebben als we ’n keer met ’n training meedoen!’

Godfried hoeft niet lang na te denken en we spreken af dat we er samen naar toe zullen gaan. De wintertraining zondagmorgen in het bos! Het maakte niet uit hoe het weer was, het kon vriezen of dooien, sneeuwen of regenen, maar geen training werd zo veel

bezocht. Er werd veel gelachen en we hadden, naast het feit dat we ons best deden, veel plezier.

Het is al donker als de trein aankomt. Godfried is op de fiets en ik loop vanaf het station naar huis. Het is niet meer dan 'n half uur lopen en ik kom door de buurt waar ik vroeger woonde. Een volksbuurt, met veel armoede, veel onderlinge ruzies zowel bij de jeugd als bij de ouderen. Maar ondanks dat alles toch ook veel saamhorigheid. Er was een onbewust gevoel van allemaal in hetzelfde schuitje te zitten. We hadden het huis, een bovenwoning, in februari negen-tienvijfveertig gekregen. De mensen die er voor ons woonden waren omgekomen tijdens een Duits bombardement in oktober 1945. Er was alarm geweest en als zovele anderen waren zij gaan schuilen in de kelders van een nabije fabriek. Deze kreeg enkele voltreffers die de fabriek in 'n puinhoop veranderde. Er waren om en nabij de honderd doden.

Het was geen fijne buurt, geen veilige buurt, mensen waren arm, werkten in fabrieken of deden, om aan geld te komen, dingen die het daglicht vaak niet verdragen konden. De boevenwagen, zoals wij dat noemden, verscheen dan ook regelmatig, onder grote belangstelling in onze straat om een paar buurtbewoners op te halen. Meningsverschillen werden doorgaans met de vuist beslecht. Ma vond dat we daar niet thuishoorden en ik schaamde mij dat ik er woonde en vermeed, zoveel ik kon, over mijn adres te praten. Maar, ondanks dat ma het mij verbood en ik mij schaamde dat ik daar woonde, speelde ik veel met kinderen van die straat; voetbalde met ze, liep met ze naar de rivier waarin wij zwommen of het bos waar wij rovertje speelden en haalde kattenkwaad met ze uit. Nu is de wijk langzaam aan het veranderen lijkt het! In enkele huizen zitten studenten, hier en daar hebben Italiaanse gastarbeiders 'n kamer gehuurd. Er zijn 'n paar nieuwe cafés bijgekomen en sinds kort is er een kinderspeelplaats met 'n zandbak, 'n glijbaan en 'n paar schommels.

Ik kom langs het winkeltje van de melkboer. Melk, boter, kaas en eieren staat op de gevel. Vroeger werden van hieruit, korte tijd, leesportefeuilles verspreid. Het waren mensen uit een andere stad

die het pand hadden gehuurd en op een fietskar de leesportefeuilles rondbrachten. De zaak bestond niet lang! De eigenaar had zijn vrouw en haar vriend met een bijl om het leven gebracht. Het was een crime passionnel las ik in de krant en ik vroeg mijzelf dagenlang af wat dat zou kunnen betekenen. Ik zie ons nog staan daar en door het raam naar binnen gluren of we sporen van de misdaad konden zien. Hans, enig kind van de familie, die vaak met ons voetbalde, heb ik nooit meer gezien. En nu zit in het winkeltje een melkboer. Een eindje verder is het huis waar begin jaren vijftig Indische Nederlanders waren komen wonen. Er waren drie prachtige dochters, die vaak op het balkon stonden als wij, op weg naar het veld waar wij voetbalden, langs kwamen. Altijd keek ik stiekem naar ze en gaf mijn fantasie de vrije teugel. Ik heb nooit, verlegen als ik was, een enkel woord tegen één van hen durven zeggen!

Schuin tegenover het huis waarin de Indische Nederlanders woonden, staat nog altijd de grote schuur waarin de firma van Gendt en Loos zijn paarden stalde. Vanuit mijn slaapkamer keek ik uit op de straat waar de paarden, ingespannen voor grote karren, 's morgens vroeg liepen op weg naar het verdeelstation van de goederen. Grote Zeeuwse paarden waren het. Altijd stapten zij rustig voort in 'n tijd dat haast nog bijna niet bestond. De voerman zat op de bok, rookte een sigaret, maakte zo nu en dan een zwaaiende beweging met zijn zweep en riep, voor mij, onverstaanbare woorden naar het paard.

Zondagmorgen fietsen Godfried en ik naar de training. Als we aankomen bij het hotel zien we in het bijgebouw, dat als omkleedruimte wordt gebruikt, al wat jongens. We worden enthousiast door ze begroet. Joost, die de trainingen leidt, vraagt hoe het met ons gaat en zegt dat hij blij is ons weer eens te zien. Mijnheer Bakker, bestuurslid van de afdeling atletiek van de vereniging, altijd aanwezig samen met zijn Duitse herder, informeert of wij weer lid willen worden. Wij zeggen hem dat wij erover na zullen denken. Joost vindt ons antwoord niet erg overtuigend klinken en merkt op dat de club broodnodig nieuwe leden nodig heeft.

‘Als we niet snel wat leden erbij krijgen,’ zegt hij, ‘kunnen we volgend jaar niet eens een vier maal honderd meter estafetteploeg bij de junioren a opstellen.’

Waarom ook niet dames als lid toelaten, vraag ik mij af, het zou zonder twijfel nieuwe mannelijke leden aantrekken! Het is al eens geopperd maar ondervond toen felle tegenstand van mijnheer Bakker!

De training verloopt zoals vroeger: we doen wat oefeningen om de spieren los te maken, lopen warm, doen wat versnellingen en maken dan een tiental vierhonderd meter tempo-lopen, en tenslotte gaat een groepje nog een duurloop van een half uur maken. Aan dit laatste onttrekken Godfried en ik ons, voorlopig komen wij hiervoor conditie te kort, vinden we.

Het is schitterend weer, de zon schijnt en het is een graad of vijf warm. De natuur in herfstkleuren ziet er prachtig uit en ondanks vermoeidheid en spierpijn, ben ik blij dat ik weer ’n keer bij de zondagsochtend training ben.

Na afloop gaan we met enkele jongens ergens koffiedrinken en praten over het verleden.

Later die dag, als ik terugdenk aan de morgen, komen herinneringen aan vroegere gebeurtenissen naar boven.

Ik was een jaar of vijftien en mijn twijfels aan het geloof en de Kerk waren al groot. Op een zondagmorgen, toen ik tijdens de mis van acht uur achterin de kerk stond, werd ik daar opgemerkt door pater Burgers, jezuïet van de oude stempel, leider van de congregatie waarvan ook ik lid was. In zijn geestdrift noemde hij ons vaak soldaten van Christus, strijders in de frontlinie tegen de goddeloosheid in de wereld. Pater Burgers, die de naam congregatie veranderde in compagnie, voortaan waren wij de Sint Aloysius compagnie. Het ontbrak er alleen nog aan dat wij een uniform en een wapen kregen. Na afloop van de mis zag ik dat hij buiten de kerk op mij wachtte. Hij wilde even met mij praten.

‘Wat is er toch met je aan de hand Jacob? Ik zie je daar met een onverschillig gezicht tijdens de mis achterin de kerk staan en bij de bijeenkomsten van de compagnie heb ik je de laatste tijd niet